

nem minden, mert a szakmai irányítás és hozzáértés jelenti a jó döntések által létrejött sikeres felújítást. A mai műemlékvédelem adminisztrációs rendszere azonban eltolódott a hatósági munka irányába, amely kevesebb hozzáférést jelent az egyes munkáknál.

A felújítások financiális kérdései is napirendre kerültek, de ebben a kérdésben nem tudunk érdemi információkat adni. Az azonban leszögeződött, hogy manapság sok pénz áll a műemlékvédelem rendelkezésére.

Szatmári István

Kopjafát avattak Lápafőn Sobri Jóska emlékére

Az 1800-as évek első felében sok betyár élt és fosztogatott a Dunántúlon is, különösen délen, Somogyban, Tolnában és Baranyában.

A leghíresebb Sobri Jóska volt, akit itt fogtak el a császáriak, de ő fejbe lőtte magát. Életrajzával most nem kívánok foglalkozni, csupán azt jegyzem meg, hogy 1810-ben Pap József néven született a Vas megyei Erdőd majorjában. Apja, Pap István a Sopron vármegyei Sabor faluból került Vas megyébe, innét a felvett Sobri név.

Gönczi Ferenc *A somogyi betyárvilág* (1944) című könyvében olvashatjuk, hogy Somogyban is több helyen megfordult Sobri Jóska, a híres bakonyi betyár, társaival együtt. A zimányi számadó birkás, akinél Sobri hattagú bandájával másfél napig tartózkodott, a következő jellemzést adta róla: „Magas sudár termetű, barnás képű, vékony pödrött bajszú, fái pofabőrű, egyszóval a hét közül a legszebb, ruházata pedig a legcifrább.”¹ Azt is tudjuk, hogy átvonulva Somogy megyén, sehol sem rabolt. A Bakonyból menekülve Milfait és Sobri végleg kettéváltak. Sobri Somogyon át Tolna megye felé vette útját. Több feljegyzés is tanúskodik a Balatonon való átkelésről. Gönczi Ferenc könyvében egy visszaemlékező a tihanyi lakodalmas menetről nyilatkozik, hogy közöttük elvegyülve mentek át a somogyi oldalra. De minden valószínűség szerint nem érintkeztek emberekkel és a Balaton jegén keltek át. Még hozzá Balatongyörök és Balatonberény között. Innen Nagyszakácsiba mentek. Ott a Dombai nevű kovácsnál szállt meg hetedmagával. Nagyszakácsiból a Gamás határában fekvő Gárdonypusztát érintve délkelet felé fordultak Zimány irányába. Itt az említett uradalmi birkás gazdánál szálltak meg. Majd pár nap múlva Tolna megye felé távoztak. A feljegyzések szerint Libickozmán, Toponáron (Betérítő csárda), Kzsokban, Büssüben (Kolompos csárda) és Gyalánban, de az ún. Hársasi csárdában, illetve Somogyzilben is jártak.

Útközben a betyárok egyike mindig bement valahova, kenyeret, bort vagy vizet vitt a banda tagjai számára. Közben a lápafői erdőbe értek. „Itt egy Jancsi nevű somogyi ember, ki ismert valami Ádám nevű juhászbojtárt, elvitte őket hozzá a lápafői hegyen lévő majorba, mely Takács Pál birtokos tulajdona volt. Itt mind a heten meghúzták magukat.”²

A lápafői lakosok szimpatizáltak a betyárokkal, mert többen vittek nekik élelmet, bort, sőt a lovaknak szénát. Ezek közé tartozott Parrag Mihály juhászbojtár, aki már az erdőbe

1 Gönczi Ferenc: *A somogyi betyárvilág*. Kaposvár, 1944. 247.

2 Gönczi F. i. m. 247.

is vitt élelmet és italt, de a szőlőhegyi pincéknél is vendégül látta őket. Erre bizonyíték egy zöld színű boroscancsó, melyből ittak a betyárok, így Sobri Jóska is. E kancsó a mai napig megvan Kardos László dombóvári lakosnál. Édesapja, id. Kardos László (1912–1998) elmondása szerint az ő dédszüleinek préházában többször is jártak a betyárok. A kancsót *Sobri-kancsó*ként őrizték és őrzik a mai napig is a család tagjai. 2019. május 15-én este beszélgettem a Kanadában élő Kovács Irénnel (1931–), aki többek között elmondta, hogy üknagyapja, Kovács Mihály is vitt szénát a betyárok lovainak. Amikor ezt a pandúrok megtudták, elfogták, majd 3 napi elzárásra ítélték. *„Bognár József nevű, Lápafőn ma is élő ember közlése szerint az ő dédöreganyja, Bognár Ferencné Sobri emberei az ebédvívésnél egyik öreghegyi tanyánál leállították s a tanyában, furulyaszó mellett jól megtáncoltatták, mely után Bognárné folytathatta útját. Sütő Sándor lápafői reformátustanító közlése, Bognár József bemondása alapján.”*³

A Sobrit és társait üldöző pandúrok és császári katonák a betyárok hollétéről valószínűleg Takács Páltól szereztek tudomást, akinek a birtokán tanyáztak. Elsőként a szakcsi pandúrok kapták az értesítést. Tanyázó helyüket Németh István vincellér mutatta meg a császári katonáknak, akik két tiszt, egy őrmester, két káplár vezetésével és 25 közlegénnyel keresték fel Sobriékat, akiket azonnal megtámadtak. A lápafői szájhagyomány szerint a harc helyéről három betyárt vittek be saroglyán a községbe, akiket az éj leple alatt a lápafői temető sáncába földeltek el.

Kovács Irén elmondása szerint viszont a Lápafőt Váronggal összekötő út nyugati oldalán ma is megtalálható réten, egy forrás mellett temették el a híres betyárt. Mindezt édesapjától, Kovács Istvántól (1894–1972) hallotta. Persze voltak országosan is elterjedt mondák, amelyek szerint például Amerikába ment, és ott lett sikeres üzletember. Így valószínű, hogy az előző monda sem felel meg a valóságnak, mert tudjuk, hogy a bűnözőket és az öngyilkosokat, a keresztény vallás szerint, a temető árkába temették el.

A „*lápafői csata*” néven ismert eseményt (1837. február 17.) követően többen elmenekültek. Ezt bizonyítja Liliom Peti esete, aki a közelben lévő Nagykönyiben húzta meg magát. Később benősült egy jobbágycsaládba. Késői leszármazottja, Liliom Gyula Dombóváron él és elmondta, hogy Liliom Peti a nagykönyi temetőben pihen. A többiek Tamási felé menekültek, majd elfogták őket, és később ítéleztek felettük.

Sobri betyárfejedeleme a „gálánsan” viselkedő betyárok közé tartozott. Gyilkosságokkal nem szennyezte be a kezét. Társai, bandatagjai előtt nagy tekintélye volt, köztük erős fegyelmet tartott.

2019. május 18-án Lápafő község önkormányzata, Kirtyán Károly polgármester vezetésével egy kopjafát állíttatott a temető kerítése mellett. Így már a betyár életét kutatók és az iránta érdeklődők felkereshetik az új Sobri-emlékhelyet.

Bodó Imre

Bodó Imre a betyárra emlékezik Sobri Jóska kopjafájának avatásán

3 Gönczi F. i. m. 154.